

precepto

mortu⁹ ē. Post multos vero annos cum aperiebatur sepulchru^m ei⁹: totu^m corp⁹ ei⁹ putridum erat p^{ro}ter linguaz eius. Sed rane linguam illā inter se volentes rodere non valebant: in signum q^{uod} lingua illa non erat digna in terraz redigi p^{ro} eo q^{uod} multos homines leserat: Et miser ille homo cuius lingua illa erat. iā in aīa z post iudicium in corpore z anima in eternum torquetur: nectamen consu^{metur}. Unde Apocalyp. xix. Dors fugiet ab eis.

De sexto p^{re}cepto

Non mechaberis. Hoc sextu^m p^{re}ceptu^m expresse prohibet lesionem conjugalem in p^{er}sona cōiūcta. si aut p^{re}cedens p^{re}ceptum phibebat lesionem alicuius in p^{ro}pria p^{er}sona. Unde s^{ecundum} Augustinu^m. Illud p^{re}ceptum phibebat lesionem alicui⁹ in p^{ro}pria p^{er}sona: istud aut om^{ne} nem illicitu^m concubitu^m: z hoc implicite. Unde dicitur. Non mechaberis. i. nullo alteri excepto federe matrimoniali te cōmisceris: vt dicit glosa interlinearis.

Sciendū t^{em} q^{uod} istud p^{re}ceptu^m trāsgrediuntur septem genera hominū. Primi sunt fornicarij sicut solutus cum soluta. Et licet quidā dixerint fornicationem simplicem non esse p^{ec}catu^m mortale. Hoc tamen Henricus de sir. dicit esse falsu^m z impossibile p^{ro}pter duo. Primo q^{uod} fornicatio simplex inuenitur iⁿ diuina lege phibita. Lex autem diuina nihil p^{ro}hibet nisi peccatum mortale. Secundo patet euidenter quia nihil a participatiōe celestis regni excludit nisi peccatum mortale. Sed p^{ro}pter simplicem fornicationem aliquis excluditur a participatiōe regni celestis: vt patet per apostolu^m Eph. v. Hoc autem scitote quoniam fornicator aut immūdus non habet partē iⁿ regno dei. quare. zc. Ex quo patet q^{uod} luxuria est malum peccatum: q^{uod} nunq^{uam} potest scienter z voluntarie fieri sine pec-

cato mortali. Homicidū potest fieri sine peccato iusticia exigēte. vt cū iudex amore iusticie aliquem occidit. vel etiaz quando vim vi repellere decet. vt patz in quinto p^{re}cepto. Item aliquis potest furari sine peccato in extrema necessitate. quia tunc omnia sunt communia. Item in festis potest quis laborare sine peccato. Item quādoq^{ue} quis potest irasci sine peccato. Similiter z irasci potest quis quādoq^{ue} sine peccato. sed nullus potest fornicari sine peccato scienter quia mortaliter peccat. Donam⁹ q^{uod} alius quis nullum maluz cogitauerit neq^{ue} dixerit neq^{ue} fecerit. z omnia bona egerit q^{uod} excogitari possunt. z semel fornicetur et sic decedit sine penitētia: tūc de necessitate damnabit: etiaz si omnes misse que vsq^{ue} ad finem mundi celebrabuntur ab ecclesia p^{ro} eo celebrarentur nō liberaret eum a morte eterna. Et p^{ro}pter illaz breuiem delectatōem omni gaudio celi z societate beatorum p^{ro}uabitur. Vñ Iheronymus. Qui luxuriatur viuens mortuus est. **S**ciendū q^{uod} ad detestatiōem huius fornicatiōis que fit cum meretricibus valent tria. Primū est hoc q^{uod} quandoq^{ue} sunt coniugate. z sic quando aliq^{uod} credit se peccare cū talibus simpliciter fornicatiōe ipse quādoq^{ue} committit adulterium. Secūdu^m quia quādoq^{ue} talis cōmittit incestum. quia quādoq^{ue} tales meretrices cognite sunt a consanguineis illius qui peccat cum eis. ergo si duo consanguinei peccarent cum vna soluta meretrice: tunc p^{ri}mus absoluitur a simplici sacerdote. secundus autē mittitur ad auctoritatem ep^{iscop}i. Tertio q^{uod} cum talibus peccat magno se committit discrimini: licet non sint cōiugate z affines eius. ipse tamen s^{ecundum} Guil. lugdunē. in summa viciōrum capitulo de luxuria eque peccat: ac si forent. ex quo equalis est contemptus.

Defloratio virginum q^{uod} magnū peccatum est.

De sexto

Et cū sunt q̄ cōmittūt stuprum
q̄d est illicita defloratio virginū.
L Ad detestacionem huius
peccati. s. stupri valent quattuor. Primum
est magnitudo huius peccati. q̄ ostēdit in h̄
q̄ sichen fili⁹ emor q̄ filiaz iacob dinam
corruptit interfect⁹ est hac d̄ causa cū p̄e
suor toto populo r̄bis sue: vt legit̄ Be
nef. xxxiij. vbi iuenies hystoriar̄ rei ge
ste. Secundo quia hoc peccatuz aufert
virginitatem que est thesaurus incom
parabilis. Unde Eccl. xvi. Nō est cō
digna ponderatio continentis anime.
Omnia enim visibilia in terris precellit
dignitas virginitatis. Unde Ambro.
in li. de officijs. Super greditur virgini
tas conditionē humane nature. p̄ quas
homines angelis assimilant. Itē idem
Qui nō nubunt vxores non ducunt si
cut angeli in terris sunt. In signū hui⁹
dignitatis deberur eis fructus centesim
mus. cum coniugatis solum deberur tri
cesimus: et viduis solum sexagesim⁹. In
super perditō isto thesauro nunquā re
cuperari potest. Unde Isidor⁹ d̄ sum
mo bono. Omne peccatū per penitentiā
recipit vulnerum sanitatem: virginitas
autem si labitur nulla penitentiā repa
ratur ad integritatem. Unde etiā Hie
ronymus. Audenter loquor cum etiaz
de omnia possit: suscitare tamen nō po
test virginem post ruinam: valet quidez
liberare de pena: sed non valet corona
re corruptaz. Tertio quia virgo casta ē
vxorē sponsa christi: qui est summus sa
cerdos: qui virginē deberet ducere iuxo
rem: vt habetur Leuitica. xxi. Modo si
quis vere diligeret sponsum virginis id
est xpm: non sponsam eius pollueret. h̄
patet. Si quis maritum alicuius mu
lieris veraciter et fideliter diligeret: vxor
em eius nullo modo pollueret etiam si
vxor cōsentiret ei. Insuper aduertere de
beret talis: q̄ christus qui est sponsus vir
ginis sc̄e videt q̄ sponsam eius pollui
tis. Et si hoc tibi fieret cum vxore tua le

gitima: nōne punires illū et trascereris
sup eum qui talē tibi iniuriam et irreue
rentiam facerz in coniuge tua. et cum hoc
te p̄ite et vidente. Sic similiter accēden
dum est de christo cui omnia nuda et ap
ta sunt: qui indubitanter talē irreueren
tiam sibi in sua sponsa factam grauit̄ in
te vindicabit nisi penitueris et eum pent
tētia placaueris. Quarto quia ille q̄ illi
cite deflorat aliquam virginem. aliquā
do ē occasio mille fornicationum quas
ip̄a postmodum p̄mittit. quia ille q̄ pri
mo corrumpit clausuram vlt̄ sep̄e alicui
ius horti vlt̄ vinee: occasio ē illius dam
ni q̄d faciūt q̄ postea veniūt: qz aliter nō
intraissent. Quia est cōis regula. q̄ q̄ oc
casionem damni dat: damnum fecisse vi
detur. Et talis virgo sic corrupta quan
doqz nunqz maritū legitimū habebit.
sed cōmunis oibus erit. et quotcūqz pec
cata sic p̄petrauerit: ille q̄ eam p̄mitus
violauit omnium reus erit. Sciendum q̄
hec est differentia inter stuprum et raptū
Nam stuprum est illicita defloratio vir
ginum: ita tamē q̄ ip̄a puella sp̄ontanea
voluntate in talem defloratōem p̄sentit
at Raptus autē dicitur quando cūqz p̄
raptoris violētiam virgo defloratur. Et
talis raptor grauit̄ peccat. et debet ex
communicari cum omnibz suis fautoribz
bus. vt patz. xxxvi. q. ij. ca. i. Unde eti
am dicit̄ extra de adulterio. q̄ si q̄s de
florat virginem inuitā tenet ducere eaz
vel maritare. Sed si defloret eam volū
tariam: ad neutrum tenet. In foro ta
men penitentiā est intelligēdum q̄ pu
elle satisfaciat vel cum ea componat. Er
go p̄fessores debent iniungere illis q̄ vir
gines defloauerunt. p̄ penitentiā q̄ eis
satisfaciant. Tamen nunqz potest tale
damnum plene recompensare. quia virgi
nitas est thesaurus incomparabilis. Et
illi defloatores virginū grauit̄ puni
antur patz p̄ tale exemplū. Miles qui
dam virginem quādam sepius corrupe
rat: quo mortuo cum illa p̄ eo oraret et

precepto

keret: mortu⁹ miles visibiliter apparēs ei voceracissima illam alloquēs. **Q**ue dū quererz causam raucitatis eius: ait. **Q**uia in vocis dulcedine gloriabar canilenas luxuriosas z seculares decātan/ do. **C**uius cū crura nigerrima z scabiosa z vlceribus plena apparerent: z inquireret causam: respōdit **Q**uia multū gloriabar in cruribus meis de pulchritudine: more militari illa extendēs z ornans supbe. nūc inter spinas gradior crucior et vulnerer: in illis. **I**lla iterū dixit. **D**omine q̄s est reliquus status vester? **E**t ille. aperi oculos tuos z vide. **E**t reiecit pallium a pectore quo amictus videbatur. z vidit maximū bufonem z terribilissimum pectori eius inherētem: ita vt brachijs eius collum stringeret z os suū ori illius iūgeret. **C**uius etiā venter p̄ ventrem dependēs pedibus eius genitalia quasi quibusdam lorīs stringeret ligare videbat. **R**eq̄situs quare hoc pateret. **R**espōdit: p̄ osculis lubricis q̄bus te z alias mulieres osculatus sū hec patior: pro amplexibus tuis stringor amplexibus bufonis. pro ope libidinis in genitalibus crucior sine cessatione. **C**um mulier q̄reret vtrum ab his penis esset liberā dus: respōdit **N**ō ores pro me quia nihil mihi p̄dest. q̄ eterna liter damnatus sum. z hoc ideo. q̄ mercedinam penitētie neglexi. hoc dicto disparuit. **M**ulier postea inclusorum elegit. z ibi peccata sua defleuit.

De adulterio.

Ercij sunt q̄ transgrediunt legē coniugalis promissionis qui fidem cōiugalis thori temere violantes per adulterium se pollūnt. **U**nde dicitur. **A**dulteratio est quasi ad alterum thorum illicita accessio. **E**t iō adulterium est grauius peccatū q̄ stuprum quia maior fit iniuria in abusu mulieris que alterius potestati subijctur **M**agnitudo hui⁹ vicij potest ostendi per sex. **P**rimo quia est contra sacramētum

matrimonij quod ipse deus instituit in paradyso in statu innocentie. vnde fit iuria tanto sacramēto: nō absq̄ magna dei cōtumelia. **S**i monachus p̄fessus ordinis sancti benedicti vel alterius sancti peccat transgrediendo ordinem quem ille sanctus instituit. quid tūc de illis q̄ transgrediūtur ordinem quem deus p̄ se instituit. s. matrimonium. **S**ecundo per hoc q̄ est contrarium iuri naturali. **U**nde etiā ex p̄cepto iuris naturalis est hoc. quod tibi nō vis fieri alteri ne facias. **E**rgo sicut tu nō velles q̄ aliquis cum vxore tua peccar: sic tu nō pecces cum vxore alterius **I**us ergo naturale docet hoīem q̄ hoc nullo modo debet facere homini alteri quod odit sibi fieri **T**ertio quia hoc peccatū eruperat omne furtum temporale. quia illud quod sic aufert suo. p̄ximo est maius q̄ cunq̄ terrena substātia. hoc patz. quia plus debet diligere vxorem suam super oīa temporalia. immo sup̄ oēs alios homines in mūdo existentes. **U**nde **B**enef. ij. dixit **A**dā de **E**ua vxore sua **P**ropter hoc relinquet homo patrem z matrē et adheret vxori sue. **I**n signum huius multi sunt qui potius vellent exheredari z omnibus temporalibus priuari q̄ hoc malum scienter z voluntarie in suis vxoribus sustinere. **Q**uarto q̄ hoc vicium quodammodo assimilatur homicidio. **C**ū em̄ vir z mulier sint vna caro: vt patz ex veteri testamēto. vnde **Ben.** ij. q̄ postq̄ misit dominus soporem in adam: tulit vnam de costis eius et inde formauit eā **T**ūc post soporē z formationem dixit adam. **H**oc os ex ossibus meis z caro de carne mea. **I**te in nouo testamento. vt habet in euāgelio **M**arci. x. vbi christ⁹ dicit. **I**n nō sūt duo sed vna caro. **E**rgo q̄ aufert vxorē suam alicui. idē est ac si ipm̄ sibi auferret. **E**rgo prohibitio adulterij in decalogo immediate ponit post prohibitionem homicidij. z ante prohibitionem furti.

De sexto

Unde Clemens papa. Quid in oibus peccatis adulterio grauius: scdm em in penis locū tenet. id est in phibitōibus. Quinto potest ostendi p mala que sequuntur ex adulterio. Sequitur aut ex h peccato homicidia. vñ Dauid cū in adulterium cecidisset fecit interfici militem suū Sequit inde etiā qñq; incestus. vt scz qz cognoscat filiam patris sui vel ei? vxorem ignorās quis sit pater ei? Itē sequuntur ex hoc peccato exhereditationes. Vñ Eccl. xxiij. Mulier relinquēs suum virū peccabit statuēs hereditatē ex alieno matrimonio. Sciendū q mulier que de adulterio cōcepit filium: ita q ille puer qui nō est filius suscipit sibi expēsas ab eo qui putat esse pater. z suscipit hereditatem cū alijs filijs qui sunt veri heredes: tūc talis mulier z similis talis filius spurius si hoc sciēter fecerint z admiserint in pūdicijū heredū: ambo tam mulier q; spurius damnabunt si sic decedūt. Ergo cōsulte agendū est mulieri in tali casu fm informatiōem discreti cōfessoris. Et de hac materia plenius habet in summa pisana Adulterium. i. ij. ¶ Sexto potest ostendi grauitas adulterij ex penis que insigunt pro hoc vicio. Pro quo sciendū q adulterium puniunt quādoq; corporaliter: quādoq; temporaliter: quādoq; spūaliter: quādoq; eternāliter. Et primo corporaliter quandoq; a deo. vñ. ij. Regū. xij. dixit Nathā ad Dauid postq; pmisit adulteriū. Nō recedet gladius de domo tua vsq; in sempiternū: eo q despereris me z tuleris vxorem vne ethel. Et quādoq; talis adulter ex pmissione diuina torqitur qñq; h in presenti a diabolo in terrore aliorum. Vñ Petrus damianus dicit q qdam vir rusticus in vigilia sanctorū Seruasij et Prothasij martyru mane surgēs boves suos ad pascua duxit. h vicinus suus se illum simulans febricitantē: lectus vxoris ingreditur: quem vxor vt maritus suū febricitantē z frigus sustinentē am-

plectitur: quam ille cognoscens statim recessit. Nec multo post maritus ei? rediens stratū recepit: z debitū petiuit. Cui vxor exprobrās ait. Optime poteris hodie ecciam martyrum ingredi que tibi cōtigua est cū cereris christianis. Cūq; ille arētius audiret qd illa loqueretur: z p ordinem didicisset: psternati mēte z nouerūt se esse delusos. Tandem sumptu spiritu vindictā a domino postulabant: z vt latērem adulterum notūfaceret. Vxor adulter demone plenus z seipm lacerans ecclesiā intrauit: modo in altum volans: modo in ima se precipitans: modo ad parietem caput elidens: modo ad pauimentū se psternens: tandem infelicem animā coram populo exalauit. Item quādoq; puniunt temporaliter. vt a iure quādoq; fustigantur. z quondam lapidabātur. vt patz Johis viij. vbi scribe z pharisei duxerūt mulierem in adulterio dephēsam ad iesum dicētes. q moyses pcepisset talem lapidari. Tūc christus dixit. Qui sine peccato est vestrū p mus in eam lapidem mitat. Si modo omnes deberent lapidari: forte lapides deficerent. z si hic nō: tamen in futuro ipis cōtinget si nō peniterint. Item spiritaliter. s. in puatiōe regni celestis. Unde apostolus. Adulteri regnū dei nō possidebūt Item eternāliter. Unde Apoca. xxi. Erunt ps eorum in stagno z sulphure z igne vtrūq; zec ij. Omnes adulterantes quasi diban accensus. Unde exemplū. Legitur q quidam vir sanctus et deuotus orauit p vxore sua defuncta. Illa apparēs dixit ei q sequeret eam: z duxit euz ad domum terribilissimam: in qua vidit demōes horribiles portantes cupam vnā igneam in quam proiecerunt burgensium vnum mortuum de villa sua z vxorē alterius: z ibi comburebantur et balneabantur tanq; in metallo bullienti. Et narabant in tali pena tanq; pisa in olla bullienti. z ambo clamauerunt vt vt

precepto

ve. Quod ille audiens perterritus est. Tunc
vixit eius dixit ei. Cum his quos bene
nostri balnearer ego eternaliter. nisi mise
ricordia dei pro penitentiam a peccato me
reuoasset. Illi enim duo relicto maritali
thoro adulterio sibihnuicem adhaerunt
dum simul peccantes: et horum peccatorum
ego mediatrix fui. et eis modum et viam ad
hoc dedit perpetrandum. Sed illis in pec
catis morientibus: ego penitentiam protuli
salutarem. Tunc vir dixit. Quid tunc eis
pro fuit confessio in agone et sacramentorum
susceptio? Respondit mulier. nihil eis
pro fuit. quia non ex charitate sed ex timore
pro cessit talis confessio et penitentia. Unde
apostolus. Sola charitas est que libera
rat a morte. Ergo quod non fit ex chari
tate non est meritorium vite eterne. **E**
Quarti transgrediuntur legem regula
ris professionis qui votum continentie que
se deo astrinxerunt miserabiliter violant.
et isti peccant contra fidem deo datam
et contra veritatem diuine obligatois
qua se deo astrinxerunt. Unde tales sa
cilegi dicuntur. ut sunt religiosi et sacer
dotes in sacris ordinibus constituti. et
sanctemoniales postquam per velationem
fuerint domino consecrate. Et hoc pec
catum est omnibus predictis grauius.
quia in eo maior fit iniuria ipsi deo.
Quinti transgrediuntur legem natu
ralis conditionis. ut incestuosi: qui cum
consanguineis suis commiscetur. quod
tamen aliqua animalia bruta facere ve
rentur. ut patet de camelo qui sue matri
proprie naturaliter refugit commisceri.
Unde narrat philosophus. xi. libro de
animalibus. quod quidam oculos cameli
cum clamide sua obtexit. et sic matrem su
am submisit. Quod cum camelus post
conubitum cognouisset statim calcibus
illum peremit et suis pedibus coculcauit.
Item hoc peccatum hominem quasi canem
reddit. Lapis enim in opere suo non seruat
consanguinitatem. Item propter magni
tudinem istius peccati apostolus Pau

lus tradidit sathane ad cruciandum illum
fornicatore que cum nouerca sua peccauit
ut habetur. i. ad Corinthios. v. **Sexti**
transgrediuntur legem naturalis inclina
tois: que vitio indicibili se contaminant con
tra naturam peccantes et naturalem vsu
coeundi quacunq; arte vel ingenio puer
tentes. Et hoc peccatum secundum Augustinum
est grauius oibus alijs: propter quod mu
tum vel indicibile dicitur eo quod ipsum nomi
nare turpissimum est. Item os dicentis et
aures audientis polluuntur inde. ut
patet. xxxij. q. v. In eo. Et istud idem pec
catum propter suam enormitatem est vniu
de peccatis clamantibus ad diuinam vlti
onem et ea iugiter postulantis. Unde
Gene. xix. dixit dominus. Clamor sodom
orum et gomorreorum multiplicatus est: et pec
catum eorum aggrauatum est nimis. Et pos
tea dominus quasi admirans et dubitans su
per tanto scelere dixit. Descendat et videbo
vtrum clamorem opere compleuerunt:
quasi diceret. Incredibile mihi videtur
homines tantum flagitium perpetrasse: et tan
tum peccatum in natura humana esse. Et hec
fuit etiam vna causa quare christus tam diu
distulit incarnari. Etiam in signum huius om
nes sodomite extincti sunt in nocte natiuitatis
christi. Ad designandum quod animo
humana natura nunquam incurere debet
retale peccatum. quam naturam filius dei
dignificauit cum homo natus sit. Et sciendum
quod tales sodomite pessimi homines
sunt. Unde Gen. xij: Homines autem
sodomite erant pessimi: et peccatores eo
ram domino nimis. Item grauitas illius
peccati patet ex vindicta subuersiois
quique ciuitatum. in qua vindicta attende
dum est quod dominus non solum puniri no
centes voluit. sed etiam innocentes. scilicet pro
uulos vniuersi diei. In hoc est prouisus pu
eris ne diuini viuere exempla patrum
sequerentur et grauius damnarentur. Et
etiam circumiacentes regiones punire vo
luit. Nec solum homines sed etiam ani
malia in terra nascentia: ipsamque terram

De sexto

destruxit: eā conuertēdo in mare mortuum: in q̄ nihil uiuit nec auis nec piscis. Unde Beñ. xix. Domin⁹ pluit sup sodo mam z gomorrā ignem z sulphur de celo subuertit ciuitates has z oēm circa regionem: vniuersos habitatores vrbū z cuncta terrefrentia. Et cuz ista pena punitū est hoc peccatū a tempore abrae vsq; ad hanc diem. z interim longū spacium est transactum. Quia ab abraham vsq; ad xp̄m elapsi sunt duo milia sexcenti septuaginta sex anni. A christo autē tam transacti sunt mille quadringenti q̄draginta quattuor anni. His simul cōputatis sunt quattuor milia annorū centū z viginti anni. Et adhuc vsq; hodie semper punitur hoc peccatuz: quod ante tot annos perpetratum est. quia nihil potest ibi uiuere nec auis nec piscis. Ergo idem locus dicitur iaz mare mortuū. Itē nec homo cogitare debet d̄ tali peccato. Unde vxor ip̄i? Loth deducta d̄ sodomis cum filiabus z marito respiciens retro versa est in statuā salis: ad oñdendum quantum displiceat deo memoria huius peccati.

Actus matrimonij quādo est peccatum z quādo non.

F Eprimi transgrediuntur legem naturalis dilectionis: vt sūt ipsi coniuges concubitū coniugales cum nimia libidine exercentes. Ad cui⁹ pleniorē intellectū est notandū q̄ act⁹ matrimonialis fit sex modis. Primo cū fit causa plis pcreande ad cultuz dei. z hoc est opus pietatis z nullū peccatuz. sed potius meritorium. Unde Beñ. p̄. dixit dominus ad adam z euan. Crescitez multiplicamini. Secūdo cū fit causa reddendi debitum: z hoc est actus iusticie. Unde apostolus. Vxoritur debitum reddat. Quia quilibet in matrimonio constitutus tenetur reddere debitū cum ab eo exigitur p̄ locoz tempore. Et si hoc ex contemptu dimittit: grauitē peccat. Et tali modo actus matrimo-

nialis ad reddendū debitum pro locoz tempore: nullum est peccatū sed potius meritorium. Tertio cū fit causa fornicationis vitā de: non in se sed in ip̄a cōiuge. Et hic actus est etiam licitus z nullum est peccatū. non tamen videtur habere rōnem meriti. Et isto modo antiq̄ patres vsi sunt actu coniugali cum magno timore dei z cum magna mentis puritate solum intēdēs in eo diuini cult⁹ propagationem. Quarto fit causa delectatōis. z tunc distinguitur. Vel illā delectatōem exercet affectu maritali: aut fornicario. Si maritali vt potest si delectatio sistat infra terminos matrimonij: ita q̄ eam nō cognoscere si vxor eius nō esset: sic solū peccaret venialiter. Si autē affectu fornicario vt puta quādo affectus delectatōis z concupiscentie fertur extra terminos matrimonij: ita q̄ eā cognoscere veller: etiam si vxor eius nō esset tūc peccat mortaliter. quia tūc amor istius delectatōis preponit deo. Quinto committitur actus matrimonialis quī dicitur impetuosus. z est iste actus qui ex sola libidine pueniēs methas honestatis z rationis transcendit. Quod fit primo faciendo libidinem per meretriceas blandicias: aut causa explēde libidinis vt cum vtūtur calidis z incētuis vt potentior sit ad illud factū. vel cum conat facere cum nō appetat: tunc credo eum mortaliter peccare. xxxij. q. iij. **D**ugo. Sexto cum cōtra naturā vel naturalez vsū cognoscit vxorem suam: tūc mortalissime peccat. quia omne animal naturam suam seruat: sic etiam debet hō. Non em̄ debet homo esse sicut equus z mulus vel aliud animal brutū. Vñ ps̄. Nolite fieri sicut equ⁹ z mulus zc. Istū peccatum est maximum. ita q̄ predicator propter suam turpitudinem nō audeat nominare: immo inter omnes species luxurie est pessima. Nam quinq; sūt species luxurie. s. simplex fornicatio. stuprum. adulterū. incestus. z peccatū cō-

precepto

tra naturam quod est pessimum: **U**n
Gregorius. Brauissime peccat adulter/
ri. sed grauius incestuosi. sed omnes tras
cendunt contra naturam delinquentes
Unde Augustin⁹. Valde detestabile
esset qd esset mulier accintra gladio z vir
fusa. Istud peccatum clamat ad celum
ppter suam enormitatem Et est maius
qd si quis cu ppria matre peccaret. **U**n
caute est de hoc peccato loquendū

Quo tempore ab actu matri/
moniali sic abstinendum. **B**

Licendum qd sunt quinqz tēpo/
ra in qbus ab actu matrimoni/
ali abstinendum est. **P**rimū tē/
pus est quadragesima ante pascha. qd
tunc legit in capite ieiunij. Egre diatur
sponsus de cubili suo: z sponsa de thala/
mo suo. Etiam merito. quia sicut quis
ieiunat a cibo corporali: sic etiam debet
abstinere a delectatōe carnali. z vt ipsi
peccatoz a deo dimittatur quod illicite
contra deum p totum annum viuendo
pmissit: Per istud sacroz tempus sibi eti/
am licita abstrahere debet. **U**n Bern.
in sermone de sanctificatione ieiunij **N**ā
in eo qd ab ipis licitis abstinemus: ea no
bis illicita condonantur que prius comi/
simus. **U**nde Ambrosius. Null⁹ om/
nino in quadragesima vxori sue ante oc/
tauas pasce iungat **S**ecūndum tem/
pus est quattuor temporum z dies ro/
gationum. quia tunc rogat ecclesia pro
magnis z arduis causis. **P**rimo rogat
deum vt bella sedet que in vere frequen/
ter fiūt. **S**ecundo vt teneros fruct⁹ cō/
seruet z multiplicet. **T**ertio vt ad recep/
tionem spiritus sancti habilitemur. **A**u/
gustinus. **T**empore pcessionis z ieiū/
niorum nō licet coniugibus puenire. qz
tunc a licitis abstinendum est vt facili⁹
impetretur quod postulatur. **T**ertium
est tempore sacrozum dserum z sacraruz
noctium. **E**xemplum Gregorij in libro
dialogorum dicit. qd quedam legitima
a viro suo cognita in sabbato de nocte

et cum die dominica pcessionis se contū/
geret: a diabolo rapiebatur coram omi/
populo. z multū vexabatur z torqueba/
tur ab eo. **Q**uartum est tempus infir/
mitatis seminarum. id est tempore men/
strui. quia vt dicit Hieronymus. tunc
concipiuntur pueri mēbris cōdemnati z
leprosi. morpheatici z lunatici. z tūc pa/
tebūt peccata parentum. **Q**uintum est
tempus pgnationis et purificationis.
Unde queritur: vtum liceat petere de/
bitum vel reddere tempore pgnatōis
Respondeo fm Petrum lombardū: si
esse potest sine piculo abortus: reddi de/
bet. z etiam potest sine peccato mortali
exigi. quia vsus matrimonij nō tm est in
officiū. s. etiam in remediū. **S**i ve/
ro esset periculū pueri existentis in ytero
nō debet exigi nec reddi. quia in matri/
monio principalior est institutio in offici/
um qd in remediū. **S**imiliter post p/
tum. id est ante tempus purificationis nō
licet eos conuenire. **U**nde Augustinus
Si quis mulieri in puerperio commisit
ceretur peccatū valde magnū ppetrat.
Et mulieres quādoqz ex hoc nō parūt
amplius. quia semen viri cum sanguine
mortificatur. z hoc maxime contingit si
infra decē dies conueniūt. **Q**uot pue/
ri sic negligūtur: de quibus reddituri se/
tales rationem: scz parentes. **E**t valde
absurdū est qd homines rationales hoc
tempus nō seruant. **U**nde Arestoteles
ij. animalium dicit **F**emina elephantis
impregnata a masculo omnino nō tāgi/
tur. z post partum quiescit p triennium
Unde etiam dicit Augustin⁹. qd q tem/
pora predicta nō seruant qd tales pueri
q tunc concipiuntur efficiuntur epilenti/
ci. ceci. claudi. surdi. stulti. z obsessi a de/
mone. **E**t tunc patebunt peccata parē/
tum istorū in pueris. **Q**uerit vtum
peccent coniuges exigendo vel reddē/
do debitum in solemnitatibus et ieiū/
nijs? **R**espondeo fm Raymundum.
Exactus debet reddere nisi caute z sine

De septimo

periculo possit differre: exigere tamē nō debet in predictis tēpibus. i. Lho. vij. Nolite fraudare inuicē: nisi forte ad tēpus de sensu vt vacetis oratōi. Nam ppter dies pcessionis z ieiunioꝝ conuenire nō debent. quia etiam a licitis abstinedum est vt facilius impetret quod postulat. xxxij. q. iij. Christiano. Idē dicit de temporibz festiuis. xxxij. q. iij. Quotiescūqz. Ita qz qui reddit illis tēporibus nō peccat Sed q̄ exigit aliqua infirmitate: vt puta ꝑcupiscētia ductus sine cōrēptu temporis siue ecclesiastice exhortatōis vel ordinatōis vel alit̄ peccat. Concordat Thomas. Sz ex istis elici potest q̄ q̄ p̄tinaciter z ex contēptu temporis sacri vel ordinatōis ecclie debitum exigit istis diebus peccat mortaliter. sed nō ista p̄sona que reddit debitum: cum tamen potius ob reuerēciam dei z sanctorū abstineret. Ergo acriter arguendi sunt illi pertinaces z obstinati qui temere exigunt debitum illis diebus sine omni timore dei.

De septimo p̄cepto

On furtū facies. **A** Ubi fm Augustinū prohibet omnis tractatio rei aliene ꝑueniens ex cupiditate vel iniuria

Et sic q̄ illud p̄ceptū peccat. xvij. genera hominum. Et sunt p̄mi raptores qui aliena violēter rapiūt. Et tales raptores in tribz peiores sunt diabolo Primo quia diabolus solum torquet in furturo eos qui hīc male agunt. Sed illi econuerso plus torquent z spoliāt bonos q̄ malos. Unde Esaie. lix. Qui recessit a malo ꝑede patuit. Et puerbioꝝ. xxxix. Viri sanguinm oderūt simplicem. Diabolus iustificare se p̄t in cōparatione istozum dicens. Ego affixi in inferno solum illos qui meruerūt Illi econuerso illos spoliauerūt q̄ nūqz meruerunt. Secūdo quia diabolus timet

angeluz hominīs z signū crucis z aquā benedictam z nō violēciam facit hominī in corpore Sed raptores nec timēt angelum nec etiā ip̄m deuz nec signū crucis: nec aquā b̄ndictam: sed etiā suā seuitiam exercent violenter in hominez eum spoliando. Tertio quia in inferno punit diabolus vbi est propus loc' tormentozum. sed illi in mundo vbi de' dicit hominī libertatem de se z suis rebz facere fm voluntatem. Ergo merito illi raptores possunt dici angeli diaboli missi in mundum ad faciēdum illud in mundo quod facit diabolus in inferno Ergo dicit eis in iudicio extremo. Ire maledicti in ignem eternum qui paratus zc. Unde querit̄. vtrū rapina grauius peccatum sit q̄ furtum Respōdeo fm Thomam in summa. q. lx. art. ix. q̄ sic. Quia violētia magis est ꝑtra voluntatem q̄ ignorantia. Item per rapinam nō solum infertur iniuria alicui in rebus. sed etiā vergitur in quādam persone iniuriā. Quia autem homines iniqui minus verecūdantur de rapina q̄ de furto: hoc est ex eo quia homines sensibilibus inherentes magis gloriantur de virtute exteriori que magis manifestatur in rapina: q̄ de virtute interiori que tollitur per peccatum Et ideo minus verecūdantur de rapina ¶ Sciendum autem q̄ non solum raptores sūt qui rapiūt: sed etiā qui precipiūt z cōsulunt: z qui eos scienter ad hospitia recipiūt. z qui inde comedūt vel bibunt. vel qui pro suis debitis furtum vel rapinam scienter recipiunt: tales tenentur ad restitutionem partis quam habuerūt **B** ¶ Si dices. Quid faciet vxor raptoris vel furis: potest ne comedere de rapina vel furto? Ad hoc dicendū si maritus habeat aliquid de iusto. de istis rebus debz mulier separatim expēdere z victum sumere Si vero nihil habeat nisi de rapina: vel si sit aliquid de iusto. hoc tū ita permixtū est q̄ discerni